

NAPREJ

Glasiló jugoslovanske socialno demokratične stranke

Štev. 78.

V Ljubljani, ponedeljek dne 15. oktobra 1917.

Leto I.

Dialog na prozoru.

Jaz: Pravite, da Vas je moj članek »Ideja ali dogma?« — »zbudil«. In ni Vam dalo miru, morali ste mi »malo odgovoriti.«^{**} Napisali ste pridigo v štirih oddihljajih, da bi jo ponavljali za Vami na izust ljudje tretje Macchiavellijeve vrste. Pravite toraj, da je znana jugoslovanska deklaracija takorekoč le ponavljanje tega, kar se je že v predvojni dobi govorilo na zborih jugoslovanske soc. dem. stranke. Zakaj — pravite — že utemeljevanje uradnega naslova naše stranke je narodno-politični program, ki ga zastopamo.

Verus: Skliceval sem se tudi na strankino konferenco, ki se je vršila 21. in 22. novembra 1909 v Ljubljani, katere poglaviti sad je bila takozvana »tivolska resolucija«, ki je jasno izrekla, da stremimo kot deli enotnega naroda po združenju v en narod, preko sedaj veljavnih državnih mej.

Jaz: Tale trenotek besedila tivolske resolucije nimam pri sebi. Toda če se resolucija glasi tako, kakor jo Vi citirate, potem se mi zdi, je premalo jasnosti v njej.

Verus: Resolucija pove vse to, kar vsebuje deklaracija jugoslovanskega kluba. Ona je beseda našega narodno-političnega hotenja. Skoro za osem dolgih let smo prehiteli jugoslovanski klub.

Jaz: Deklaracija je bila politični čin vsega naroda, tivolska resolucija pa je izrekla narodno-politično hotenje ene stranke. To hotenje bi imel rad natančneje analizirano. Vi pravite, da se hočemo kot enoten narod »konstituirati«. Zdi se mi, da Vam problem ni povsem jasen. Narodni so tu, bili so tu že davno pred nami. Poznam slovenski, hrvatski, srbski narod, jugoslovanskega ne poznam. Po Vaših besedah bi se dalo sklepati, da smatrate »narod« za politično skupino. Jaz mislim, da je narod sociološka tvorba. Vsak narod ima svoje narodne interese in svojo psiho. Med narodne interese prištevam tudi narodno-gospodarsko štruk-

turo, politično svobodo, kulturni razmah. Narodna psiha se izraža predvsem v jeziku, tudi knjižnem jeziku, v značaju, običajih, čustvu. Vse to je že tu, več ali manj popolno. Kako si toraj predstavljate »konstituiranje?« Kaj je to? Stremimo le za tem, da se ujediniamo, politično ujediniamo, z nam sorodnima narodoma, s hrvatskim in srbskim. Stremimo toraj po jugoslovanski državi.

Verus: Pri naši tivolski resoluciji, ki pravite, da Vam ni čisto jasna, so sodelovali odlični možje. Navedel sem nekatera imena. Sklicujem se na dr. K. Renner-Springerja, ki je kapaciteta, priznana od bistrih glav.

Jaz: Ali Vam je znano, kako ta mož danes misli o avstrijskem narodnostnem problemu, kako ga hoče razrešiti? Zastopa takimenovani osebni princip narodne samodoločbe. S to razrešitvijo bi prišli zgolj do nekake kulturne narodne avtonomije (šolstvo), ki bi bila lep kos mesa za nadaljne politične boje med avstrijskimi narodi. Kako bi se odločil slovenski delavec, kam bi se zapisal, ako bi mu njegov delodajalec, tuji možkapitalist, zagrozil z odpustom iz dela, ako ne stori tako, kot se zdi njemu prav in dobro? Zakaj ste se v svojem »odgovoru« ognili tej misli v tako velikem loku? Kako zagovarja Vaša demokratična misel in socialistična duša tak način razrešitve našega narodnega problema? Ali se strinjate značelom, ki ga je izrazila nemška socialna demokracija v svoji spomenici za Štokholm? Da aline? Samo »da« alisamo »ne«, vse drugo je — pridiga.

Verus: Svoje dni ste govorili drugače. Citiral sem Vam »Naše Zapiske« iz leta 1902.

Jaz: To kar ste citirali ni med seboj v nobeni vzročni zvezi. Jaz ne vidim nobene protislovja v Vaših, meni na krožnik položenih citatih, ki so Vas »zbudili«. Zelo žal mi je, da sem Vas motil v spanju. Ker pa je nesreča že tu, Vas prosim, zbudite se še bolj, in potrudite se, misliti nekoliko bolj dialektično. Opozorim Vas tudi, da leži med letom 1902 in 1917 doba 15 let, ki jo je sve-

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica šte. 6, 1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četril leta K 7-50, za mesec K 2-50. Za Nemčijo celo leto K 33-60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije za list so poštnine proste.

Inserati: Enostopna petit vrstica 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.; razglasi in poslano vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

tozna vojna razpotegnila na najmanj eno stoletje. In skozi blodnje in zmote gre pot iskalca resnice.

Verus: Naši domači predhodniki so socializem razumeli drugače. Kot delavci so se vezali z delavci, mednarodnost jim je bila opora v težkih dneh. In vendar so bili to čustveni ljudje, pesniki sredi grobega materialnega življenja. Socializem jim je bil zvezda-vodnica, za katero so šli trpeči po trnju. Oni so naš zgleđ, njihova pot je tudi naša pot.

Jaz: Bili so poštenjaki, uglasili so našo pot, ki je danes skoro cesta. Najbrže se bodo bridko nasmehnil, ko zvedo, da jih Vi proglašate za nekakšne vzore. Bili so začetniki delavskega gibanja med Slovenci. Njih življenje je bila beda, njih sreča žrtvovanje za druge. Bili so pač ljudje čustva, nevedneži v trgovini z oportunistom.

Verus: Tudi oni so hodili z nemškimi sodrugji, roko v roki. Slovenski inteligent jih je proglašil za idiote in tepce. Od tedaj, seveda, so se razmere spremenile...

Jaz: Zadnjič sem v gozdu gledal mladega ptiča. Peroti so mu bile še slabe, in ni se čutil varnega v zraku. Ujel se je na vejico drevesa; gugal se je sem, gugal se je tja, nerodno je frfotal s perotmi.

Verus: Prokletstvo leži nad delavstvom — kazen, ker se samo ne spoštuje. Poglejte me, povedal sem Vam svojo povest.

Jaz: Zdi se mi, da je zrak zagaten. — Povrniva se k stranki, njenem dosedanem delu, njenem stališču do naroda, med katerim ima svoje torišče. Trdite, da so v avstrijski delavski internacionali združene narodnostne skupine bile vedno samostojne.

Verus: Rekel sem.

Jaz: V tej vreči je nekaj žita, nekaj plevela. Živel sem v tisti dobi in rečem, tudi žalostno je bilo včasih.

Verus: O kaki podrejenosti nemški soc. dem. stranki se ne more govoriti.

Jaz: Zakaj ne? Nobene koristi ni od tega, ako potvarjamo zgodovinske resnice. Bili smo majhni, sami si nismo vedeli pomagati. Bili smo žrtev žalostne dobe domače

več da je morala povsod in vselej samo ena, doma za pečjo, na očitni cesti, na razburkanem shodu, na zaupnem sestanku in v državnem zboru. Dokazal je, da poštenost ni suknja, ki se jo da v prednji sobi zamenjati za svetli frak sebičnosti. Narod je kakor otrok: brez dolgega premišljevanja in brez omahovanja previdi bistro, občuti brž, kdo mu daje in kdo mu jemlje. Zato so vroče naravnost iz srca privrele solze ob grobu moža, ki je dal svojemu narodu vse in edino, kar je imel: svoje življenje.

Izkazalo se je, kakor še nikoli: kdor daje ljubezen, mu je povrnjena tisočkrat. Ne z mečem, z ljubeznijo je zmagal Kristus. Sovrašstvo je tiščalo naš narod ob tla, ljubezen ga bo povzdignila do solčnih višav. Tega evangelija nam ni dal prazen sanjač, dal ga nam je izmučen delavec ob svoji smrti.

Nič žalosti ob tem grobu! Bolj nego kdaj zaupajmo v svoj narod, verujmo vanj in v njegovo slavo! Kajti njive, ki je imela take orače in take sejalice, ne pomori slana, ne pobije toča; in žetev bo obilna, ko pride čas! —

Ivan Cankar.

LISTEK.

Ob Krekovem pogrebu.

Tisto uro, ko je presunil slovenski narod bolešni glas, da doktorja Kreka ni več, je zakrvavelo vsako srce, so se nam vsem orosile oči. Bili so trenotki globoke malodušnosti, grenke osamelosti, kakor da so popotniku ugasnile vse zveste luči vodnice na nebu ter se je zgrnila noč nad njim, tako da korak obstane in si ne upa nikamor več. Ali bili so le trenotki; že je zaplala v licih vesela kri, že so vzplamenele zvezde svetlejše kot poprej in na jutranjem obzorju se je oznanila velika zarja, ob njenem svitu je od vsepovsod zazvonilo vstajenje.

Le nekaj kratkih ur trpkosti, nato nič več obupavanja, nobenega strahu več. Ta pogreb nikakor ni bil žalna procesija ljudi, ki s povešeno glavo in potrtem srcem spremljajo na zadnjo žalostno pot svoje bogastvo, da se obubožani in osiroteli povrnejo na svoj zapuščen dom; bil je slavnostni spreved za vojskovodjem, ki je zmagal, ko je padel.

Nikoli še se niso vsi, ki resnično ljubijo slovenski narod in zaupajo v njegovo prihodnost, tako tesno strnili v eno vrsto, si tako tople segli v roko, si tako verno in brez hinavščine pogledali iz oči v oči. Sreča so govorila brez besed: »Nebratje smo si bili v ponižanju, bratje si bomo v poveličanju!« In iz tihe sedmine se je rodila vesela svatovščina.

Kar je Krek z brezprimerno močjo snoval in stvaril dolga leta, je ustvaril ob svoji zadnji uri; česar niso še gledale njegove žive oči, je gledal njegov odprti grob. Ko se je narod poslavljaj od njega, dobrotnika, je bil neločena in neločljiva družba bratov in sester, ki so enega upanja in ene vere, ene misli in ene volje.

Ta črni praznik, ki nam je dal dovolj solza bridkosti in očiščenja, nam je obenem dodelil posebno dragocen dar: vrnil nam je spoznanje, ki nam je bilo v teh časih že skoraj izgubljeno, da more obroditi sočen sad le tisto delo, ki je bilo spočeto in izvršeno v čisti poštenosti. Vsako delo, ki je vzkliko iz kalne misli, je ob rojstvu mrtvo. Krek je dokazal z vsem svojim življenjem, da je laž tista beseda o dvojni morali, tem-

reakcije, nizke kulture domačih oblastnikov, zakrknjene konservativnosti oficijelne slovenske politike in plehkega demagoštva njenih predstavnikov, ki so čuvvali nad še spečim slovenskim ljudstvom. To ni bila naša sramota, to je njih zgodovinska sramota. Naš nemški socialistični vodnik je skrbel da smo miselno in čustveno prehiteli svoje domače nasprotnike — um eine Pferdellänge. To je bil zgolj socialni boj, danes za nas zmagonosno dobojevan. Danes smo priznani. Sedaj, ko se pozna naš korak na domači grudi, se v določnih obrisih kažejo naše nove naloge, spoznavamo: — poleg socialnega, moramo izbojevati tudi svoj narodni, kulturni in jezikovni boj. Naše naloge se na obzorju očrtavajo v večjih in daljših linijah. Sedaj hočemo misliti s svojo glavo.

Verus: Tudi naša strokovna organizacija nam je pravična, do skrajne mere.

Jaz: Bili smo dolge, trüdapolne boje z centralizmom, ki je okostenel, postal nekako okoren, šablonski in — birokratičen. Spomnite se prepirov za — slovenske tiskovine za naša društva, spomnite se na boje za slovenske strokovne liste, na sebično usiljevanje tujerodnih poročevalcev, na birokratično zajezovanje mezdnih gibanj na slovenskih tleh, na omaloževanje socialnih bojev slovenskega delavstva, na germanizatorične tendence nemške organizacije na Koroškem in na Štajerskem, na preziranje narodnih momentov — intakodalje. Vse je bilo samoobsebi umevno in nujno, dokler je bil slovenski delavec onemogel in slab in zaničevan od svojcev, dokler je mogla biti mednarodna stanovska organizacija pravična napram vsem, resnično skupna vsem. Razvoj organizacije, njena poglobitev in njena važnost za socialni boj pa je ustvarila toliko novih in velikih nalog, zahteva toliko ozirrov, da nam je jasno: — centralistični sistem se je preživel, postal je neokreten, vanj je zalezal birokratizem, nič manjši, nič manj škodljiv kot oni v državnih pisarnah. Prišel je čas, da se tudi slovensko delavstvo osamosvoji, da se v upravi svoje organizacije reši tujih vezi, da bo svobodno moglo pospešiti svoj korak.

Verus: Tudi v skupni zadrüžni organizaciji smo enakopraven ud celote.

Jaz: Zadrüžna organizacija je našemu delavcu, malemu kmetu in nižjemu uradniku potrebna. Danes je še malo razvita. Za nas vse je zadrüžništvo nujno, zakaj v njem iščemo zavetja pred kapitalizmom. Naše narodno-gospodarsko življenje se krepča v zadrüžništvu; — ono bi moralo biti hrbenica vse naše narodne in socialne obrambe. Zadrüžništvo na Slovenskem je danes premalo razvito, posebno med delavstvom in nižjim uradništvom. Žalostne gospodarske razmere po vojni bodo pospešile njegov razvoj, utrdile ga bodo in poglobile. Zadrüžništvo se kot gmotna sila, bolj ko katera druga, naslanja predvsem na domače narodno-gospodarske pridobitne, kupčijske in mezдне razmere. Prav zato je treba, da je zadrüžništvo na domačih tleh organizacijsko zaokroženo, da more nastopati kot enotna moč tudi nazven. Dogodki na letošnjem zboru »Osrednje zveze konsumnih društev« na Dunaju so pokazali pot, ki bi jo morali nastopiti slov. socialisti — zadrüžniki nemudoma.

Verus: To so notranje organizačne zadeve.

Jaz: Vaše slikanje dosedanega razvoja je svojevoljno, zato napačno. Detajli notranjih in zunanjih bojev skupaj šele ustvarjajo zgodovino. To našo zgodovino poznam, gledal sem ji v oči ko se je porajala, in zato rečem: Ni bilo tako, ampak precej drugače!

Verus: Kljub majhnim sporom, smo bili vendarle enotni v narodnih zadevah. Imeli smo svoj narodnostni, takozvani brnški program. Njegova uštvartev je bila politični dogodek.

Jaz: Dogodek že, ne pa čin. Zakaj nikoli se ni podvzelo ničesar resnega za njegovo realizacijo. Letos so šli nemško-

avstrijski socialisti v Stokholm, in glej, v naglici so ta program pozabili doma. In tam so se izjavili čisto drugače.

Verus: Vojna furija je zmešala glave, ko pride mir se duhovi pomire in tedaj nastopi zopet realna, uspešna internacionala.

Jaz: Vojna preobrne vse, prenovi vse, pomladi vse. Umwertung der Werte — to je že danes njen rezultat. Kdo pojmi to človeško tragedijo v vsej njeni grozi, katera misel, katero srce jo more objeti? Mnogi se bodo pomladili — njih bo bodočnost. Mnogi se bodo postarili — objokovali bodo prošlost, Jeremije.

Verus: Jaz ostanem pri svojem. Moj breg, tako se mi zdi, je varen. Vi hočete vse prekucniti — bojim se. Tradicij ne spoštujete.

Jaz: Res, niso mi svete. Skozi zmote in blodnje gre pot do resnice. Da se jo spozna, je treba vsako reč opuziti, očistiti navlake: laži, hinavščine, prevare — in tudi samoprevare.

Verus: Kje sva?

Jaz: Na prozoru. V daljo glejte!

Verus: Ni mi jasno. Kaj se premeta, koleba, pretvarja pod obzorjem?

Jaz: Groza, kri, beda! Ko se zarja razžari, bodo videli vsi. Bomo kakor slepec, ki je spregledal. In videli bomo svoje dosedanje zmote in blodnje — kakor na pladenj položene pred nas. As.

Vojna.

Avstrijsko vojno poročilo. Dunaj, 14. oktobra. (K. u.) Na nobenem od naših bojišč posebnih dogodkov. — Šef generalnega štaba.

Nemško vojno poročilo. Berlin, 14. oktobra. (K. u.) Zapadno bojišče. Arm. sk. prestol. Ruprehta Bavarskega: Na bojišču v Flandriji niso sledili včeraj zjutraj bobnajočemu ognju med Lyso in Deule napadi. Cez dan je bilo arteljerijsko delovanje ob obrežju in od gozda Houthoulster do Gheluvelda živahno in na večer zlasti močno. Močni francoski in angleški poizvedovalni oddelki so prodirali na nekaterih krajih proti našim črtam. Zavrnilo smo jih. V Artoaju in severno od St. Quentin je mimogrede oživel objestranski ogenj v zvezi s poizvedovalnimi boji. — Arm. sk. nemškega cesarjeviča: Na zapadnem delu Chemin des Dames od časa do časa močni arteljerijski boji ob cesti Laon-Soissons. Proti jarkom, ki smo jih vzeli severno od mlina Vauclere, so izvršili Francozi včeraj pet močnih protinapadov, ki so ostali pa vsi brezuspešni in so prinesli Francozom močne izgube. — Vzhodno bojišče: Po dobro premišljeni pripravi smo pričeli z izvrstnim sodelovanjem armade in mornarice skupno podjetje proti močno izgrajenemu ruskemu otoku Oesel, ki leži pred morskim zalivom Rige. Po obsežnem delu za odstranitev min v obrežnem vodovju smo pričeli obstreljevati 12. zjutraj utrdbe na polotoku Sworbe, pri Kielkondu, v zalivu Tagelaht in v Söla-Sundu. Ko smo uničili ruske baterije, smo izkrcali čete. Udeležene pomorske čete so pokazale svež, podjeten duh, ko so spremljevale transportno brodovje skozi vodovje, zaprto z ruskimi minami. Brez izgube ladij se je ta prvi del operacije popolnoma posrečil. Izkrcane čete v zalivu Tagelaht na severno zapadnem bregu otoka so hitro zlomile odpor Rusov in prodirajo dalje proti jugovzhodu. Zerel na južnem koncu polotoka Sworbe in Arensburg, glavno mesto otoka Oesel, gorita. — Med Vzhodnim morjem in Črnim morjem je položaj neizpremenjen. — **Macedonska fronta:** Tukaj so močni nalivi. Le pri Bitolju in v loku Cerne je živahno arteljerijsko delovanje. — Prvi general. kvart. mojster: von Ludendorff.

Rusko vojno poročilo.

Petrograd 13. oktobra. (Agentura.) S sodelovanjem svojega brodovja, ki je bilo v veliki premoči nasproti naši obrambi, so Nemci izkrcali včeraj na otokih Oesel in Dago v zalivu Rige močne čete. Silovit ogenj nemških velikih oklopnih je prisilil naše obrežne baterije, da so umolknile. Posadka otoka Oesel se je postavila v bran ter skuša preprečiti prodiranje nemških čet.

Politični pregled.

= **Državnozborske dopolnilne volitve.** Nemški radikalci bi radi preprečili dopolnilne volitve v avstrijski državni zbor. Zaradi tega hočejo celo napovedati boj ministrstvu. Avstrijska ustava ima sicer napako, ker nikjer ne določa, kdaj se morajo razpisati splošne ali dopolnilne volitve. Pri nas torej nimajo volilci v tem pogledu nikakršne pravice, rok volitev določa vlada po svojem preudarku. Nemška ustava pa določa rok. Kadar je nemški državni zbor razpuščen, se morajo vršiti nove volitve v šestdesetih dneh in v devetdesetih dneh mora vlada sklicati državni zbor. Toda čeprav v avstrijski ustavi ni take določbe, je vendar gotovo, da se morajo volitve izvršiti, ker pravi § 18 osnovnih zakonov, da se morajo v volilni dobi izvršiti dopolnilne volitve, če neha biti član zbornice poslanec. O razpisu dopolnilnih volitev torej ne more odločevati le vlada. Vlada ima dolžnost razpisati in izvršiti dopolnilne volitve. In pravtako nedopustno je tudi, da bi odločevale posamezne stranke o tem, ali naj vlada izpolnjuje zakonita navodila, ali ne. Pomisliti treba, da je že štiriinštirideset mandatov praznih. To je že precej veliko število in je za zbornico in za prebivalstvo velikega pomena, ker sklepa zbornica prav sedaj jako važne stvari. Marsikatero glasovanje utegne izpasti drugače kakor bi izpadlo, če bi bil parlament popoln. Glavna stvar pa je pri vsem tem pravica volilcev. Povprečno ima vsak volilni okraj 11.000 volilcev. Potemtakem nima danes v parlamentu svojih zastopnikov okroglo pol milijona volilcev. To je krivica, ki se mora odpraviti, zakaj volilci vsakega volilnega okraja imajo pravico do zastopstva v parlamentu v zmislu ustave. In ker gre za pravico volilcev, za pravico ljudstva, nima ne vlada in nima stranke nikakršno pravico, da bi se ji upirali. Nemški radikalci ljubeznivo ugovarjajo, češ da razpis koristi večinoma „pomiloščenim veleizdajalcem“. Mi smo mnenja, da ima tistih devet volilnih okrajev neglede na obsodbo popolno pravico do zastopstva, kakor volilci, ki jih zastopa radikalni Wolf. Pravne posledice, ki so zadele poslance, se vendar ne tičejo volilcev njegovega volilnega okraja? Razentega je pa ugovor glede na „češke veleizdajalce“ popolnoma napačen, ker je število teh mandatov v primeri z drugimi le neznatno. Samo šest jih je. Volilci pa imajo sicer pravico, da zastopajo svoje politične nazore in svoje prepričanje. Tudi izgovor, da volilna perioda ni zakonito podaljšana, je nezmisel. Med vojno so nove volitve nemogoče, dopolnilne volitve so pa mogoče in potrebne. Dobo mandatov so podaljšali povsod drugod, dopolnilnih volitev se pa ne da izvesti drugače kakor z volitvami, ki so se tudi po vseh drugih državah izvedle. Nasprotovanje volitvam ni torej prav nič drugega, kakor nasprotniki bi se radi ubranili ne-ljubih ljudi v parlamentu. To pa nikakor ni razlog, zaradi katerega bi se kratile pravice volilcev in preprečila dejanska potreba po dopolnilnih volitvah.

= **Justični minister za obrambo dualizma.** Odgovarjaje na interpelacijo poslanca dr. Korošca in tovarišev glede poročila lista „Deli Hirlap“ o izjavah, ki jih je baje justični minister podal nekemu sotrudniku omenjenega lista, je ugotovil justični minister, da ono poročilo ne odgovarja dejstvom. Dne 27. septembra je prosil sotrudnik lista za izjavo o želji ogrske vlade po vzpostavitvi medsebojnosti. Minister je dejal, da stvar še ni bila predmet uradnega poslovanja. Smatra pa željo po medsebojnosti za utemeljeno. Ker je dvomljivo, ali bi v poslanski zbornici bil sprejet tozadevni zakon, pojavilo se je vprašanje, ali bi se ne dalo ugoditi želji Ogrske na drug način, ne pa z zakonom. O vprašanju, ali naj bi se politična stremjenja ali izjave mogle soditi po označeni kazenski določbi pa da se minister sploh ni izjavil. Ravno tako da tudi ni podal izjave v imenu vlade, temveč je le kot jurist povedal svoje mnenje o pravem vprašanju.

= **Avstrijski Vsenemci dobe denarno podporo iz Nemčije?** Dunajski „Abend“ prinaša vest, da so se odločili vojni aneksionisti iz Nemčije, ki so povečinoma iz krogov veleindustrije, da pomagajo avstrijskim Vsenemcem

z milijoni. S tem denarjem hočejo podkupiti časopisje, ki naj potem piše proti miru in za aneksije.

— **Kriza v Nemčiji.** Iz Berlina se brzojavno poroča: Državni kancler Mihaelis, ki je nameraval odpotovati v Rigo, je svoj odhod za nedoločen čas odložil. Kakor socialno demokratično in liberalno časopisje, izreklo se je tudi vodilno glasilo centra, „Germania“, z vso jasnostjo, da državno vodstvo nikakor ne odgovarja zahtevam. „Germania“ zahteva, naj se politično vodstvo izroči najboljši roki, ravno tako, kakor je cesar Viljem najizkušenejšega vojskovodjo poklical na čelo armadnega vodstva. — „Lokalanzeiger“ poroča, da je državni tajnik mornarice, pl. Capelle, podal svojo ostavko.

— **Lujiza Zietzova aretirana.** Kakor znano, je »razkril« mornariški tajnik Capelle v rajhstagu »silno zaroto« nemških mornarjev in obdolžil sodruge Dittmanna, Vogtherra in Haaseja, da so pomagali snovati to zaroto. Vse skupaj ni seveda nič res. Če bi bilo res, bi se morali že davno zagovarjati ti sodrugi pred sodiščem. Ker pa hočejo imeti Vsenemci in nemška vlada, ki krije to klico, na vsak način žrtev iz tabora socialne demokracije, so sedaj aretirali sodružico Lujizo Zietzovo, eno najzaslužnejših boriteljic v nemški socialistični stranki. »Vorwärts« pravi, da je bila sklenjena aretacija Zietzove skoraj gotovo že pred 9. oktobrom, torej že pred tistim dnem, ko je prišel Capelle s svojimi razkritji. Vladajoči krogi hočejo na vsak način potegniti Zietzovo v ono »senzacionalno« mornariško afero. »Vorwärts« pravi: »Kako bo učinkovala ta vest doma, kako v tujini? Čeprav nam usoda te bolne žene ni postranske reč, vprašujemo le, kakšne bodo politične posledice te aretacije, kakšne posledice za splošnost. Tujina bo dejala: »Afera zavzema vedno večji obseg, požar se razširja«. Doma bomo na strasten način zavzemali stališče za aretiranko in proti njej. Ne varajte se! Prav mnogo jih bo, ki ne bodo hoteli verjeti, da je to postopanje čisto pravno postopanje, na katerega ne bi vplivali politični vzroki prav nič. Gospoda Mihaelis in Capelle sta izvršila v rajhstagu napad na tri poslance, ki se je izjalovil in pri katerem sta napravila svoj ugled. Kako naj vpliva potem, če dan pozneje aretirajo v istej zadevi ženo, ki ni član rajhstaga, ki ne more zavračati obdolžitve z javne tribune, ki jo lahko aretirajo in obsodijo, ne da bi mogel ugotoviti imunitetni odsek, če je obdolžitev utemeljena ali ne. Res je, da v debati ni bilo imenovano ime gospe Zietzove. Ali aretiranka je z onimi tremi poslanci v splošnem, zlasti pa v tej zadevi, v tako ozkem stiku, da skoraj lahko trdimo z vso gotovostjo: Če je ona kriva, tedaj so krivi oni trije poslanci tudi, a če niso krivi ti trije, tedaj tudi ona ni kriva. Nihče ne more dvomiti o tem, da bi bila njena obsodba triumf za sedanjo vlado, kakor tudi triumf za desnico, ki se je zagrizla že s fanatičnim strankarstvom v krivdo onih treh poslancev. A njena oprostitve bi pomenjala za vlado in desnico najtežji politični poraz. **In ta proces se izvrši za zaprtimi vrati.** Kaj naj nastane iz tega?»

— **Nemčija se ne pogaja za mir.** V finančnem odseku bavarske zbornice je ministrski predsednik grof Hertling izjavil, da je govorica, ki trdi, da je Nemčija s svojimi nasprotniki že uvedla mirovna pogajanja, popolnoma neosnovana, govorica da je nastala najbrže na podlagi sovražnikovih spletk.

— **Grof Hertling o položaju.** V glavnem odboru bavarskega državnega zbora je ministrski predsednik grof Hertling poudarjal, da posebni odgovor Bavarske na papeževo mirovno noto nikakor ne pomeni, da bi se Bavarska ločila od države ter šla svojo pot. Kraljev korak izraža le soglasje zveznih knezov z državno politiko. O vrnitvi Alzacije-Lorene ne more biti govora. Večina alzaškega prebivalstva bi s tem ne bila zadovoljna. Tudi na Francoskem so politiki, ki uvidevajo, da se bliža republika ruini. A strah, da bi se Francija od svojega mesta kot velik narod trajno oddaljila, jo vzpodbuja za nadaljevanje vojne. Angleži so dobri trgovci; polagoma jim prihaja dvom,

je-li se vojna še izplača. Rusija se bori z velikimi težavami; sedaj ni v Rusiji močne oblasti, s katero bi bilo mogoče sklepati mir.

— **Grof Luxburg interniran.** Pariška Agence Havas poroča iz Buenos Aires, da je argentinska vlada sklenila, nemškega poslanika grofa Luxburga do njegovega odhoda v Nizozemsko internirati pod vojaško stražo na argentinskem otoku Martin Grazia.

Dnevne beležke.

— **Uprava našega lista ima od danes naprej sledeče uradne ure: Od 8.—12. in od 2.—5. pop. Pomožni urad za begunce uraduje od 4.—5. popoldne.**

— **Vojakom! Založba naših knjig in brošur je sklenila, da prodaja vojakom svoje knjige in brošure 30% ceneje kot je navedena cena. To zaradi tega, da se da priliko našim vojakom na fronti, v bolnišnicah, kakor tudi v zaledju, da si lahko za mal denar nakupijo knjig in brošur ter se z njimi izobražujejo in kratkočasijo: Vojaki, kupujte te knjige in brošure, katere se naročajo pri upravi našega lista.**

— **Drja. Janeza Ev. Kreka je spremila na njegovi zadnji poti nepregledna množica. Ob grobu je govoril predsednik Jugoslovanskega kluba dr. Korošec, za njim predsednik Češkega svaza Stanek in končno Hrvat, posl. Dulibič. Jugoslovansko soc. demokratično stranko so zastopali pri pogrebu sodr. Kopač, Anton Kristan in Petejan.**

— **Češko slovanska soc. demokratična stranka je poslala ob smrti drja. Kreka „Slovincu“ sledečo sožalno brzojavko: Dunaj, 13. okt. Najglobokejše vznusen vsled smrti dobrega, genialnega, nepozabnega Kreka, katerega smo češki socialni demokrati brezmejno cenili in ljubili in s katerim smo vedno v našem materinem jeziku občevali, izražam velenjenemu uredništvu najsrčneje sožalje. „Trpljenje in bolest sta padla v slovenska, jugoslovanska srca“ in padla v srca češka. Živio vstajenje Jugoslovancev, ki mora priti. — Dr. František Soukup, poslanec.**

— **Dunajska „Arbeiter-Zeitung“ piše ob smrti drja. Kreka: V Št. Janžu je umrl dr. Krek. Star je bil 52 let, srčna kap ga je nenadoma ugonobila. Dr. Krek je bil prišel v poslansko zbornico l. 1897 kot poslanec pete kurije, v kateri je tvorila Kranjska en samovoljni okraj. Takrat smo ga slišali prvič v debati o razpustu železničarske organizacije; napravil je vtisk navadnega krščanskega socialca in ta vtisk seveda ni bil ravno razveseljiv. Pri volitvah l. 1901 ni kandidiral nič več, temveč je odšel kot dušni pastir na Vestfalsko, kjer je prišel v cerkvene in socialne stike stamošnjimi slovenskimi in poljskimi delavci. Pri volitvah po splošni volilni pravici je bil zopet izvoljen in od takrat je pripadal neprestano poslanski zbornici. Sedaj je presenetil z globokostjo svojega pojmovanja, z močnim socialnim zmisлом, s pristnim demokratičnim čuvstvom in nemalo tudi z ljubkostjo jezika; bil je tudi formalno eden najboljših govornikov v zbornici. Krek je tudi prišel takoj v najsprednejše vrste zbornice. On je bil zlasti oni, ki je l. 1909., ko je zopet enkrat mučila zbornico obstrukcija, dal vzpodbudo, da se z reformo poslovnika iztrebi obstrukcija. Seveda so prišli zopet časi, ko je bil tudi on zopet v vrsti obstrukcije. Velika akcija je bil tudi njegov nastop za osvoboditev bosanskih kmetov, ki je vodil pod ministrstvom Bienert-Bilinski k strastnem boju proti monopolu neke ogrske banke pri osvoboditvi kmetov. Pri sedanjem zasedanju, čeprav je čutil močno nacionalno, je bil deloval Krek bolj v zmislu zmerne smeri in spominjamo se še vsi, kako so nastopali češki radikalci proti njemu, ko je šel v Prago da pridobi Čehe za pametno politiko. Z vnetostjo je deloval tudi za mir in je bil govoril tudi na onem mirovnem zborovanju avstrijske politične družbe, ki je bilo povod hujkanja proti tej družbi. Duhovno znamenitega delavnega in vpludnega moža bo pogrešal slovenski narod, bo pogrešala poslanska zbornica zelo, kjer je tvoril moralni protiutež proti prejšnjemu voditelju Šusteršiču, katerega kupče-**

vanje je vedno pobijal in katerega je naravnost izpodrinil v zadnjih letih iz javnega življenja.

— **Sodrug dr. Fric Adler.** V petek dopoldne so prepejali Frica Adlerja iz dunajskega deželnega sodišča v kaznilnico Stein, kjer nastopi svojo kazen, 18 letno ječo. V zaporu na Dunaju se je bavil Adler s študijem socialno znanstvenih del in je tudi pisateljaval.

— **Samomor.** V soboto smo poročali o groznih dejanjih stotnika Luzeja, ki jih je razkrila interpelacija socialno demokratičnih poslancev. Sedaj poročajo z Dunaja, da se je stotnik Luze ustrelil v svojem stanovanju v soboto dopoldne. Sodil se je sam!

— **Kaj je večje oderuštvo?** Iz Celja nam piše delavec: V 76. številu »Napreja« čitam na str. 3. pod »Oderuštvo« o nekem kmetu, ki je prodal 21 kg hrušk za 15 K, torej kg po 71 vin. V Celju pa prodaja na glavnem trgu gosp. Ocvirk sadje in sicer kg à — 2 K (dve K.) Dalje prodaja dve srednje debeli hruški za 1 K (eno K.) Sadje je slabo in obtolčeno, ne preveč snažno, ker ga lahko vsak valja po rokah in izbira, preden kupi. Sedaj je vprašanje, kdo je oderuh in kaj je večje oderuštvo pri približno istokakovostnem sadju z ozirom na različno snažnost, ako je diferenca cen eno krono devetindvajset vin.

— **»Svet se bo upehal«.** Sidney Webb, znani zgodovinar angleških strokovnih organizacij, je rekel te dni v svojem predavanju: Po tej vojni bo svet upehan, zmrzoval bo in lačen bo in če hočemo ubegniti gladi in revoluciji, bo treba kaj ukreniti. Mir pride hipno in nepričakovano. V deželah, kjer pridelujejo pšenico, je bila žetev letos jako slaba, zarati česar bo prihodnje leto en funt premalo na osebo in dan. Živine je sedaj manj kakor je je bilo kdaj prej, in še celo nekdanji zaničevani prašič gine. Okolo 45 milijonov delavcev je zaposlenih v tovarnah za strelivo. Vojna je zapravljiva in uničevalka moči surovin in izdelkov, in po vojni v marsičem ne bo mogoče ustreči povpraševanju, ker bo manjkalo surovin in delavcev.

— **Veletrgovci razdeljujejo sladkor.** Na seji vojno gospodarskega odbora, kjer so razpravljali o centrali za sladkor, je poročal ministrjalni svetnik dr. Loewenfeld-Russ o priznanih deležih na dobičku v veletrgovini s sladkorjem. Veletrgovina dobiva razen rabata 50 K pri vagonu praviloma še K 1.50 pri 100 kg, v Galiciji in na Tirolskem pa po 3 K. Ministrjalni svetnik pravi, da vlada polaga važnost na veletrgovino, ker ima strokovno znanje in je najbolj pripravna, da sladkor porazdeli v konsum. Iz tega poročila izvemo torej, da zasluži veletrgovec s sladkorjem pri vsakem vagonu K 200, na Tirolskem in v Galiciji celo K 350. Veletrgovec ne dela prav nič drugega kakor sprejme sladkor, ga razdeli trgovcem na drobno, ki sladkor plačajo sproti in morajo tudi sami oskrbeti dovoz v svoja skladišča. Edino za napravo računa prejme torej veletržec K 200 na škodo konsumentov. Prej je to še imelo nekaj pomena, sedaj pa ga nima, ker nakazuje centrala sladkor veletržcem z določenim naročilom, komu naj odda sladkor. To razdelitev bi opravila lahko centrala sama. In če že ne, je vendar dobiček za malenkostno delo prevelik.

Aprovizacija.

S seje mestnega aprovizačnega odseka. Ljubljana preti nevarnost, da bo zmanjkalo moke z a k r u h. Velike množine žita, ki je bilo namenjeno za Kranjsko,

ni došlo sem in so žito odposlali drugam. C. kr. deželna vlada je odredila nujno rekvizicijo žita po deželi, vendar ni pričakovati zadostnega uspeha, ker je pridelek dežele letos malenkosten. Če ne bo nujne pomoči, je zaloga mestne aprovizacije v 14. dneh izčrpana in ostane mesto brez kruha. Aprovizačni odsek prosi gospoda župana, da telegrafično urgira pri žitni centrali na Dunaju, da takoj izposluje dobavo moke. Tudi podružnica žitne centrale v Ljubljani

je obljubila vse ukreniti, da dobi mesto moko. — Aprovizačni odsek sklence ustanoviti meščanske kuhinje. Za enkrat se določijo dvojne restavracije, ki bodeta kuhali pod kontrolo mesne aprovizacije in dobivali tudi od nje živila, kolikor bodo dopuščale razpoložljive zaloge. Dostop v kuhinje bodo imeli samo v Ljubljani stalno stanujoči. Vsakdo bo moral aprovizaciji oddati vse karte za živila. Natančni načrt meščanskih kuhinj se še pravočasno objavi v časopisu. — Aprovizačni odsek je prevzel nalogo, da bo razdeljeval v zmislu ministerialnih določb revnim slojem ono obleko, oziroma blago, ki se bo razdeljevalo v Ljubljani po znižanih cenah ali zastonj. Obleka se razdeljuje na posebne izkaznice, ki bodo v kratkem izšle. Toda ne samo obleka in blago, ki se bo razdeljevalo zastonj je navezano na izkaznice, temveč bo moral vsakdo, ki si hoče nabaviti obleko ali perilo, v trgovini predložiti izkaznico, katero bo dobil pri mestnem magistratu, ko bo dokazal, svojo potrebnost. Mestni magistrat je zasegel 10 vreč moke iz Hechtbergerjevega mlina v Domžalah, ki se je hotela utihotapiti neki privatni stranki. Preiskava se o predmetni zadevi še vrši. Več oseb je mestni magistrat kaznoval, ker so se posluževale večjega števila kart, kakor jim pa gre. Tudi nekaj gospodarjev je bilo občutno kaznovanih, ker so se branili vpisati stranke v hišne pole.

Zelje. Stranke, ki imajo rumene izkaznice C, št. 1801 do konca, prejmejo zelje v torek, 16. t. m. dopoldne v cerkvi sv. Jožefa. Od 8. do 9. pridejo na vrsto št. 1801 do 2000, od 9. do 10. št. 2001 do 2200, od 10. do 11. št. 2201 do 2400, od 11. naprej št. 2401 do konca. Vsaka oseba dobi 1 kg. — Kilogram stane 80 vinarjev.

Špeh za VI. okraj. Mestna aprovizacija bo oddajala v torek, 16. t. m. popoldne na Poljanski cesti št. 15, strankam šestega okraja na nova nakazila za mast špeh. Od 12. do 1. pridejo na vrsto št. 1 do 200, od 1. do 2. št. 201 do 400, od 2. do 3. št. 401 do 600, od 3. do 4. št. 601 do 800, od 4. do 5. št. 801 do 1000, od 5. do 6. št. 1001 do konca. Vsaka oseba dobi četrt kg. — Kilogram stane 8 K 80 vin.

Cenejše sadje za Moste. Mestna aprovizacija bo oddajala v torek, 16. oktobra popoldne v šoli na Ledini občanom Most, ki imajo rumene izkaznice, zaznamovane s črkami B in C, sadje po znižanih cenah. Določen je ta-le red: Od 1. do 2. št. 1 do 200 B, od 2. do pol 3. št. 201 do konca B, od pol 3. do pol 4. št. 1 do 200 C, od pol 4. do pol 5. št. 201 do 400 C, in od pol 5. dalje št. 401 do konca C. Vsaka oseba dobi 1 kg. Kilogram stane 40 vin.

Iz stranke.

Knjižnica „Svobode“ v Šiški je odprta vsako nedeljo od 10. do 12. dopoldne v I. nad. Konsumnega društva za Ljubljano in okolico. Knjižnica je dobila veliko število novih knjig, tako da je odslej na razpolago prav poučno in zabavno čtivo. Kdor ima kako knjigo, ki jo ne rabi, naj jo podari naši knjižnici, ker s tem podpre naše delo. Dostop v knjižnico je dovoljen vsem članom „Konsumnega društva za Ljubljano in okolico“ in organiziranim železničarjem.

Vrvica

pletena
iz
celuloze

E. MENASSE

Skladišče in zastopstvo
papirnih tovarn v
TRSTU.

Listnica uredništva.

„Lussin“, Pulj. — Vaša mati ima pravico na izvršene prispevke. Mati naj se pismeno obrne na c. kr. okr. glavarstvo v Litiji ter zahteva po novem vzdrževalne prispevke. Če ne bo pomagalo, naj se obrne za pomoč na naslov: Gospodarski deželni pomožni urad v Ljubljani.

Dožnost vsakega sodruga in prijatelja našega lista je, da za list agitira, nabira naročnike in pošlje upravi vse naslove svojih znancev in prijateljev, katerim bi se list poslal na ogled.

V globoki tugi naznanjamo smrt svoje preljube, nepozabne mame, stare mame, sestre, tete in tašče

Ivane Sajovic roj. Malenšek

ki je umrla v soboto, 13. t. m., ob pol 9. zvečer, stara 72 let, v Pijavcah na Dolenskem, kjer se začasno položila k večnemu počitku.

Pogreb bo 16. t. m. ob 8. zjutraj na ondotno pokopališče.

V LJUBLJANI, 15. oktobra 1917.

Žalujoči ostali.

št. 14992

Razpis obrtniške ustanove.

Mestna občina razpisuje za tekoče leto 20 mest Cesarja Franca Jožefa vladarsko-jubilejne ustanove za onemogle ljubljanske obrtnike, vsako mesto po 100 K.

Pravico do te ustanove imajo brez lastne krivde obubožani obrtniki obojega spola, ki so vsaj eno leto v Ljubljani samostojno, na svoje ime (ne kot zakupniki ali namestniki) upravičeno izvrševali kak obrt, ali pa vdove upravičenih obrtnikov, če so po moževi smrti njegov obrt upravičeno nadaljevale vsaj eno leto.

Prosilci in prosilke, ki prebivajo v Ljubljani, so enako upravičeni ne glede na svoje domovinstvo in državljanstvo.

Pri prosilcih, ki niso več v Ljubljani, imajo ob enakih razmerah prednost oni, ki so v Ljubljano pristojni.

Enako imajo ob sicer istih razmerah prednost prosilci, ki ne uživajo zase ali za svoje občinske stalne podpore, meščanske podpore ali pa preskrbe v ubožni hiši.

Prošnje je vlagati do 31. oktobra 1917 v vložnem zapisniku mestnega magistrata osebno obiskovanje referenta se odklanja.

Prošnji je priložiti obrtni list ali vsaj navesti v njej kolikor mogoče natančen podatek o obrtni zglasitvi. Enako je v prošnji jasno navesti, da se prosi za to ustanovo (ime ustanove glej zgoraj), ime prosilca je podpisati razločno in enako razločno navesti stanovanje.

Vnanji prosilci morajo priložiti prošnji županski ubožni list.

Na prošnje, ki tem zahtevam ne odgovarjajo, se ne bo oziralo.

Mestni magistrat ljubljanski,

dne 11. oktobra 1917.

št. 14993

Razpis ustanove za reveže.

Mestni župan ima za letos oddati 12 mest Cesar Franca Jožef jubilejne ustanove za mestne reveže, in sicer dve mesti po 50 K, deset pa po 40 K.

Pravico do te ustanove imajo oni mestni (v Ljubljano pristojni) reveži, ki ne uživajo stalne podpore iz mestnega ubožnega zaklada.

Prošnje, ki morajo ustanovo natanko imenovati in imeti prosilčevo ime in stanovanje zapisano razločno, je vlagati do konca oktobra 1917 v vložnem zapisniku mestnega magistrata.

Osebno obiskovanje referenta naj se opusti.

Mestni magistrat ljubljanski,

dne 11. oktobra 1917.